

بررسی مشکلات شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی در استانهای خراسان (۲۷۱)

محمد رضا بیاتی^۱، محمد قربانی^۲، ناصر شاهنوشی^۳

چکیده

با توجه به لزوم ایجاد شرکت های خدمات مکانیزه کشاورزی برای اجرای طرح های مکانیزاسیون و رسیدن به اهداف آن، ضرورت دارد مشکلات و محدودیت های مربوط به این شرکت ها مورد بررسی قرار گیرد. از این رو مطالعه ای میدانی بر روی ۷۳ شرکت خدمات مک یزه کشاورزی در استان های خراسان انجام شد. نتایج این تحقیق نشان داد که این مشکلات به طور کلی به وضعیت ماشین های کشاورزی و محیط عمل آنها یعنی اراضی زراعی و باغی، سیاست های مکانیزاسیون، کشاورزان بهره بردار، تهیه لوازم یدکی سوخت و تنظیم ماشین های کشاورزی، نبود و کمبود تراکتور سنگین، ادوات خاص و راننده ماهر ماشین های کشاورزی، اندازه اراضی و یکپارچه سازی آن ها، نوع خاک، زمین و عوارض آن مربوط می شود. با توجه به یافته های این مطالعه و به منظور رفع مشکلات شرکت های مذکور، پرداخت تسهیلات یارانه ای و تحویل ماشین های کشاورزی به خصوص تراکتور و کمباین از طریق سهمیه های دولتی، هماهنگی بین نهادهای مرتبط با این شرکت ها و عدم تأخیر در اجرای تعهدات ایشان نسبت به شرکت ها و انجام تحقیقاتی برای یافتن تناسب بازده تولید با عوامل تولید در بخش کشاورزی با در نظر گرفتن موقعیت و وضعیت شرکت های خدمات مکانیزه کشاورزی ضروری است.

کلیدواژه: مکانیزاسیون کشاورزی، واحدهای کشاورزی، شرکت های خدمات مکانیزه کشاورزی

۱- مربی گروه مکانیک ماشین های کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد، پست الکترونیک: bayati@um.ac.ir

۲- دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

۳- استادیار گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه

مفهوم فناوری مجموع تدابیری است که بر اساس شناسایی کامل به قوانین طبیعت برای تغییر وضع آن بکار می‌رود تا در خدمت نیت انسانی قرار گیرد. بنابراین وقتی در کشاورزی از فناوری صحبت می‌شود فقط به مفهوم عام آن یعنی به کار بردن ماشین و یا نیروی محرکه جدید در ماشینهای کشاورزی نیست، بلکه مجموع تدابیری می‌باشد که با تکیه بر قوانین علمی برای تولید محصولات کشاورزی به کار می‌رود و از طرف دیگر تدابیر مورد بحث را می‌توان به دو گروه تقسیم نمود: اول تدابیری که مربوط به روش کار هستند مانند تمرکز، تقسیم کار و یا طریقه شخم کردن، بذرپاشی و امثال آن. دوم تدابیری که مربوط به انتخاب ماشینها و ادوات برای انجام کار معینی در کشاورزی است. اگر تدابیر فوق بجا و بموقع اتخاذ شوند موجب جمع‌آوری سرمایه می‌گردند و هرگاه به این موضوع اساسی توجه نشود موجبات اتلاف سرمایه فراهم خواهد شد.

با توجه به اینکه شرکتها و تشکلهای مکانیزه کشاورزی کانونهایی هستند که با رعایت موارد فوق می‌توانند سرمایه‌های راکد و اندک کشاورزان عضو را در تعامل با سایر عوامل تولید (زمین و کار) قرار داده و در جهت توسعه و پایداری کشاورزی گام بردارند و همچنین بازوی توانمند اجرای اهداف مکانیزاسیون در منطقه تحت پوشش خود باشند لذا ضرورت دارد عوامل محدود کننده فعالیت شرکتها و مشکلات آنان بررسی گردد و با شناخت آنها در رفع آنها کوشید بدیهی است با شناخت و آگاهی از این مشکلات امکان برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب در جهت افزایش رشد و توسعه این بخش از فعالیتهای کشاورزی فراهم خواهد آمد. در تحقیقی توسط آزادی و همکاران [۱]، تشکلی موفق خوانده شده است که درآمد بیشتر برای کشاورزان داشته، مشارکت بیشتر افراد بهره‌مند از خدمات را در تصمیمات مربوط به انجام فعالیتهای زراعی و نیز مشارکت آنها را در سطح جامعه محلی برانگیزد. در ضمن ایجاد برابری و کاهش شکاف بین اقشار مختلف برای آنها آسایش و رفاه شغلی بیشتری را به ارمغان آورد. درویشی نیا و همکاران [۷] علت عدم موفقیت شرکتهای تعاونی تولید روستایی مازندران را عدم مشارکت اعضاء در فعالیتهای شرکت می‌دانند. نتایج تحقیق صدراالاشرفی و همکاران [۱۱] نشان می‌دهد که برای تحصیل درآمد لازم است از قدرت تولید و بهای عوامل متغیر تولید و همچنین از بهای محصولات نهایی اطلاع داشت، در غیر این صورت، مؤسسات کشاورزی تجاری در رسیدن به نقطه مورد نظر و تعریف شده خود دچار مشکل خواهند شد. علیمراد و همکاران [۱۲] با بررسی تشکلهای مکانیزاسیون در کردستان دریافته‌اند که مشکلات ساختاری در عرضه ماشینها و ادوات کشاورزی در سطح ملی و مشکلات ری و مالی، تأخیر در اجرای تعهدات دستگاههای دولتی در سطح منطقه‌ای، عدم تأیید وامهای تخصصی و متقاضیان از طرف بانکها، نامرغوبی قطعات یدکی ماشینهای کشاورزی و عدم وجود راننده و تعمیرکار ماهر ماشینهای کشاورزی، پرداخت مالیاتهای سنگین به علت خدماتی بودن شرکتها، از عمده مشکلات این تشکلهای می‌باشد. امینی [۱۳] در ترجمه مقاله‌ای عنوان می‌کند که عدم توفیق تعاونیها، غیرواقعی بودن آنهاست و بیان می‌دارد چون که بسیاری از تعاونیها در کشورهای در حال توسعه توسط دولت ایجاد شده‌اند شرایط یک شرکت تعاونی واقعی را ندارند. نجفی [۱۵] مشکل اصلی شرکتها و تعاونی تولید روستاهای ممسنی را ضعیف بودن میزان علاقه و وفاداری اعضاء در مقابل شرکت می‌داند. مهاجرانی و همکاران [۱۴] موانع و محدودیتهای قانونی، عدم حمایت از سوی سازمانها و نهادهای مربوطه و نارساییها و مشکلات فرهنگی موجود در جامعه را از موانع رشد و توسعه تعاونیهای تولید در استان خراسان می‌دانند. نفیسی‌فر و همکاران [۱۶] مشکل اصلی تعاونیهای مشاع در شهرستان سبزوار را تقسیم زمین بین هر یک از زارعین عضو مشاع به علت همگون و متناسب نبودن این شیوه و نظام بهره‌برداری (در مقایسه با واحدهای زراعی سنتی) با ساخت و بافت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی روستائیان و کشاورزان سبزوار می‌دانند. هدف این تحقیق، بررسی مشکلات شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی در استانهای خراسان است.

مواد و روشها

آمار و اطلاعات مورد نیاز این مطالعه با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای از سطح شهرستانهای استانهای خراسان جمع‌آوری شده است. در این مطالعه تعداد ۷۳ شرکت خدمات مکانیزه کشاورزی انتخاب و با بهره‌گیری از پرسشنامه و مصاحبه با مدیران تشکلهای و شرکتهای انتخاب شده، داده‌های اولیه مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل گردآوری شده است و در نهایت داده‌ها با بهره‌گیری از آزمونهای ناپارامتری χ^2 و آماره‌های توصیف فراوانی و درصد، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

نتایج و بحث

(۱) امکانات شرکت

هر تشکل ارائه خدمات جهت انجام فعالیت خود نیاز به امکاناتی دارد که در صورت دارا بودن آنها ارائه خدمات به متقاضیان با ثبات بیشتر همراه خواهد بود و در ضمن در جذب متقاضیان جدید و افزایش انگیزه‌هایشان به استفاده از خدمات تشکلهای بیشتر می‌گردد. از جمله این امکانات در مورد شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی می‌توان به مکانی برای برنامه‌ریزی و اعمال مدیریت (ساختمان اداری)، تجهیزاتی برای ارائه خدمات مناسب با اهداف شرکت (ماشینهای کشاورزی)، مکانی برای پشتیبانی ارائه خدمات (تعمیرگاه) و زمین زراعی یا باغ برای نمایش فعالیتهای مکانیزه و ادوات جدید یا کسب درآمدهای جنبی اشاره نمود. امکانات شرکتهای خدمات مکانیزه تحت بررسی بر اساس اطلاعات داده شده به این شرح می‌باشد: ۳۸/۴ درصد شرکتهای (۲۸ شرکت) دارای زمین، ۸۷/۷ درصد شرکتهای (۶۴ شرکت) دارای ساختمان اداری، ۹۱/۸ درصد شرکتهای (۶۷ شرکت) دارای ماشین‌های کشاورزی و ۱۵/۱ درصد شرکتهای (۱۱ شرکت) دارای تعمیرگاه بودند. مقدار آماره $\chi^2 = 53/29$ اختلاف معنی‌داری را در سطح یک درصد بین پاسخها داده شده و مورد انتظار نشان می‌دهد، بطوریکه می‌توان نتیجه گرفت که این نتایج قابل تعمیم به کل جامعه آماری می‌باشد.

جدول ۱- امکانات شرکت

امکانات شرکت	فراوانی	درصد	χ^2
زمین	۲۸	۳۸/۴	
ساختمان اداری	۶۴	۸۷/۷	
ماشینهای کشاورزی	۶۷	۹۱/۸	
تعمیرگاه	۱۱	۱۵/۱	53/29*

* : در سطح یک درصد معنی‌دار

مأخذ: داده‌های بررسی

(۲) محل تأمین ماشینهای کشاورزی مورد نیاز شرکتهای

معمولاً مالکیت‌های خصوصی بر اموال، دارای کارائی بیشتر می‌باشد زیرا در اینجا شخص مالک مراقبت بیشتری از اموال خود نموده و برای استفاده مفید از آن برنامه‌ریزی دقیق‌تری را انجام می‌دهد برای اطلاع از مالکیت ماشینهای کشاورزی شرکتهای تحت مطالعه، پرسشی از ایشان در این زمینه شد و بر اساس نتایج این پرسش که در جدول (۲) آمده است ۱۷/۸ درصد شرکتهای دارای ماشینهای کشاورزی دولتی، ۸۰/۸ درصد از ایشان دارای ماشینهای کشاورزی خصوصی و ۵۱/۱ درصد دارای ماشینهای کشاورزی (اغلب تراکتور) به صورت مالکیت مشترک (بین شرکت و راننده که پس از مدتی بر طبق قراردادی، تراکتورها به رانندگان آن واگذار می‌شود) بودند. با توجه به مقدار آماره $\chi^2 = 53/29$ نتایج این پرسش قابل تعمیم به کل جامعه آماری مربوطه می‌باشد، علت تفاوت فراوانیها در این جدول ناشی از پاسخ به بیش از یک مورد از طرف سؤال شوندگان بوده است.

جدول ۲- محل تأمین ماشین‌های کشاورزی مورد نیاز شرکتها

محل تأمین ماشین‌آلات	فراوانی	درصد	χ^2
دولتی	۱۳	۱۷/۸	53/29*
خصوصی	۵۹	۸۰/۸	
مشارکتی	۱۱	۱۵/۱	

* : در سطح یک درصد معنی‌دار

مأخذ: داده‌های بررسی

۳) نحوه تأمین ماشین‌های کشاورزی مورد نیاز شرکتها

نحوه خرید ماشین‌های کشاورزی مورد نیاز شرکت‌های خدمات مکانیزه کشاورزی می‌تواند بر روی نرخ ارائه خدمات این شرکتها تأثیرگذار باشد. بدین معنی که اگر شرکتها بتوانند از طریق وام‌های بانکی و با تبصره‌های موجود وجه مورد نیاز خرید ماشین‌های کشاورزی را جذب نموده و قادر باشند تا از سهمیه‌های دولتی و تعاونی برای تهیه ماشین‌ها اقدام نمایند، عامل عمده‌ای در جهت تعدیل نرخ ارائه خدمات شرکتها خواهد بود. در ضمن میل و رغبت و انگیزه کاری بیشتر نیز در ایشان تقویت خواهد شد. برای اطلاع از نحوه تأمین ماشین‌های مورد نیاز شرکتها در این زمینه پرسشی از شرکتها شد. بر اساس یافته‌های این پرسش در جدول (۳)، ۶۵/۸ درصد شرکت‌های مورد بررسی (۴۸ شکت) علی‌رغم آنکه بعضی از ایشان وجه مورد نیاز خرید ماشین‌های کشاورزی را از طریق وام‌ها و تبصره‌های بانکی دریافت کرده بودند اما برای خرید از طرق آزاد اقدام نموده بودند و ۵۳/۴ درصد از شرکتها (۳۹ شرکت) موفق به خرید تعاونی ماشین‌های مورد نیاز خود شده بودند و ۲/۷ درصد (۲ شرکت) نیز از خود کشاورزان خرید کرده بودند مقدار آماره $\chi^2 = 40/06$ اختلاف آماری معنی‌داری را بین پاسخها نشان می‌دهد. بطوریکه نتایج جدول را قابل تعمیم به کل جامعه آماری کرده است.

جدول ۳- نحوه تأمین ماشین‌های مورد نیاز

نحوه تأمین ماشین‌ها	فراوانی	درصد	χ^2
تعاونی (سهمیه دولتی)	۳۹	۵۳/۴	40/06*
آزاد	۴۸	۶۵/۸	
سایر	۲	۲/۷	
پاسخ نداده	۹	۹/۳	

* : در سطح یک درصد معنی‌دار

مأخذ: داده‌های بررسی

۴) محل تأمین بودجه و اعتبارات مورد نیاز خرید ماشین‌های کشاورزی

به علت قیمت زیاد ماشین‌های کشاورزی و به خصوص تراکتور و کمباین، اغلب شرکتهای ارائه خدمات مکانیزه که قادر به تهیه آنها نمی‌باشند از انجام اهداف خود نیز دور می‌شوند و یا قادر به دستیابی به آن نخواهد بود. یکی از شاخصهای گسترش مکانیزاسیون مصرف میزان مشخصی توان مکانیکی در واحد سطح مزرعه یا باغ می‌باشد (اسب بخار در هکتار) که متأسفانه در دو برنامه پنجساله اول و دوم توسعه اقتصادی محقق نشده است که یکی از علتهای آن عدم استفاده از تراکتور به علت عدم قدرت خرید و کاربرد آن در امور مربوط به کشت محصولات زراعی و باغی بوده است. بنابراین لازم است که برای رسیدن به اهداف برنامه‌های مکانیزاسیون و از جمله میزان مناسبی مصرف اسب بخار در هکتار، برای خرید تراکتور و سایر ماشین‌های کشاورزی به تشکلهای خدمات مکانیزه، از طریق کمکهای دولتی و به خصوص پرداخت وامهای متناسب با قیمت ماشین‌های کشاورزی با اقساط طولانی مدت اقدام شود این امر همچنین می‌تواند بر روی هزینه ارائه خدمات مکانیزه توسط شرکتهای مؤثر باشد. برای اطلاع از منابع مالی شرکتهای مذکور جهت خرید ماشین‌های کشاورزی مورد نیاز سؤالی در این مورد از ایشان شد که نتیجه آن در جدول (۴) آمده است بر طبق این جدول اتکای شرکتهای ارائه خدمات مکانیزه برای تأمین هزینه خرید ماشین‌های کشاورزی به وام بانکی (۷۹/۵ درصد پرسش‌شوندگان)، درآمد شرکت (۶۸/۵ درصد) و مشارکت کشاورزان عضو بصورت خرید سهام (۴۹/۳ درصد) می‌باشد. مقدار آماره $\chi^2 = 86/38$ نیز اختلاف معنی‌داری را بین پاسخها نشان می‌دهد لذا می‌توان این نتیجه را به کل جامعه آماری مربوطه تعمیم داد. علت افزایش تعداد فراوانیها به علت پاسخ دادن به بیش از یک مورد از طرف بعضی از پرسش‌شوندگان می‌باشد.

جدول ۴- محل تأمین بودجه و اعتبارات مورد نیاز خرید ماشین‌های کشاورزی

محل تأمین بودجه	فراوانی	درصد	χ^2
مشارکت کشاورزان عضو	۳۶	۴۹/۳	
مشارکت کارمندان شرکت	۴	۵/۵	
وام بانکی	۵۸	۷۹/۵	
درآمد شرکت	۵۰	۶۸/۵	
کمکهای دولتی	۲۲	۳۰/۱	
سایر	۶	۸/۲	86/38*

* : در سطح یک درصد معنی‌دار

مأخذ: داده‌های بررسی

۵) وضعیت ماشین‌های کشاورزی فعلی، مستهلک شده، جایگزین و قابل تعمیر شرکتهای

ماشین‌های کشاورزی در شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی مانند ابزار دست و وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف شرکتهای می‌باشد. وجود ادوات دنباله‌بند متنوع و متناسب با محصولات مختلف و تراکتورها با قدرتهای کافی، همچنین در دسترس بودن تعداد کافی این ماشینها برای ارائه خدمات بسیار مؤثر و مفید خواهد بود. جدول (۵) نشان دهنده متوسط تعداد ماشین‌های کشاورزی موجود در شرکتهای تحت مطالعه و بخصوص تعدادی از آنها که دارای ماشین‌های مورد اشاره در جدول هستند می‌باشد. در این مورد ۳۷ درصد شرکتهای مورد بررسی دارای کمباین، ۸۱ درصد دارای تراکتور، ۱ درصد دارای تیلر، ۱۶/۴ درصد دارای دروگر، ۵/۵ درصد

دارای چاپر و بیلر، ۷۸/۱ درصد دارای گاواهن، ۶۷/۱ درصد دارای دیسک، ۵۴/۸ درصد دارای بذر کار، ۶۷/۱ درصد دارای سمپاش و کودپاش، ۱۹/۲ درصد دارای تریلی، ۱۱ درصد دارای زیرشکن، ۱۰ درصد شیاربازکن، ۳۱/۵ درصد دارای لولر و خرمنکوب و بالاخره ۸/۲ درصد شرکتها دارای کولتیواتور بودند البته نبود یا کمبود تعدادی از ادوات دنبال بند در تعدادی از شرکتها به علت انجام دادن کار مورد نظر به طریقه دیگر و در تعدادی دیگر از شرکتها به علت عدم آگاهی از کاربرد مفید بعضی از ادوات است. از مجموع ماشین های موجود در شرکت های تحت مطالعه دارنده ماشینهای مذکور، حدود ۳ درصد دارای ماشینهای مستهلک و قابل تعمیر می باشند و در این میان تنها ۱۲/۱ درصد آنها جایگزین شده است.

جدول ۵- میانگین تعداد ماشینهای کشاورزی فعلی، مستهلک شده، جایگزین و قابل تعمیر شرکتها

میانگین تعداد ماشینهای کشاورزی				
نام دستگاه	فعلی	مستهلک شده	جایگزین	قابل تعمیر
کمباین	۴	۴	-	۴
تراکتور	۱۱	۷	۳	۹
تیلر	۱	-	-	۱
دروگر	۳	۱	۱	-
چاپر، بیلر	۱	-	-	۱
گاواهن	۱۰	۱۹	۵	۴۴
دیسک	۵	۱۲	۶	۱۴
بذر کار	۵	۲	۲	۳
سمپاش، کودپاش	۳	۴	۲	۲
تریلی	۴	۱	۳	۱
زیرشکن	۱	-	-	-
شیاربازکن، نهرکن	۲	-	۳	-
لولر	۱	-	۳	۲
خرمنکوب	۲	-	-	۴
کولتیواتور	۲	-	-	-
ریک	-	-	-	-

مأخذ: داده های بررسی

۶) مشکلات و محدودیتها در ارتباط با کاربرد ماشینهای کشاورزی

ماشینهای کشاورزی به عنوان ابزار اصلی برای کشاورزی امروز محسوب می شود. اما برای استفاده از این وسایل، پیش نیازهایی لازم می باشد که در صورت تأمین و یا بهبود وضعیت آنها بهره برداری از ماشینهای کشاورزی به بیشترین حد خود خواهد رسید و

می‌توان از حداکثر توان و قابلیت آنها سود برد. در این حالت کاربرد ماشین‌های کشاورزی برای صاحبان آن همراه با صرفه اقتصادی بوده و همچنین برای متقاضیان این ماشینها هزینه کمتری را در بر خواهد داشت.

تشکلهای مکانیزاسیون و شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی به عنوان یکی از مجریان طرحهای مکانیزاسیون و نیز ارائه خدمات ماشینی، برای انجام وظیفه و رسیدن به اهداف خود، گاه با مشکلات و تنگناهایی مواجه می‌گردند این محدودیتها به طور کلی به وضعیت ماشینهای کشاورزی و محیط عمل آنها یعنی اراضی زراعی و باغی مربوط می‌شود. تعدادی از این مشکلات در جدول (۶) بر اساس اطلاعات به دست آمده از شرکتهای تحت مطالعه طبقه‌بندی شده است. بر طبق این جدول شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی با مشکلاتی همچون یکپارچه سازی اراضی (۷۹/۵ درصد شرکتهای)، سیاستهای تدوین شده در ارتباط با مکانیزاسیون (۵۰/۷ درصد شرکتهای)، زمین و نوع خاکهای کشاورزی (۵۳/۴ درصد شرکتهای)، پستی و بلندی زمینهای کشاورزی (۵۸/۹ درصد شرکتهای) و اندازه اراضی زراعی و باغی (۷۹/۵ درصد شرکتهای) مواجه‌اند. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ نیز مؤید آن است مقادیر این آزمون برای وضعیتهای فوق به ترتیب ۴/۱۸۱۰، ۲/۹۶۴۷، ۳/۰۷۶۲، ۳/۳۲۱۱ و ۴/۱۹۴۲ می‌باشد. این اعداد معنی‌دار بودن نتایج به دست آمده را در سطح یک درصد نشان می‌دهد و در مورد مسائلی همچون مهاجرت ماشینهای کشاورزی به مناطق دیگر، وضعیت آب و هوایی و استفاده از موتور پمپ آب، شرکتهای مشکل خاصی ندارند و به طور کلی با وضعیت موجود قادر به ارائه خدمت می‌باشند مقادیر آزمون مذکور در مورد این حالات به ترتیب ۳/۰۳۷، ۳/۱۳۵۷ و ۳/۶۳۷۵ است که معنی‌دار بودن این نتایج را نیز در سطح یک درصد نشان می‌دهد.

جدول ۶- مشکلات و محدودیتها در ارتباط با کاربرد ماشینهای کشاورزی

K-S	وضعیت		وضعیت		مشکلات و محدودیتها
	خیر	بلی	خیر	بلی	
	درصد	فروانی	درصد	فراوانی	
۴/۱۸۱۰*	۱۹/۲	۱۴	۷۹/۵	۵۸	یکپارچه سازی اراضی
۲/۹۶۴۷*	۴۵/۲	۳۳	۵۰/۷	۳۷	سیاستهای مکانیزاسیون
۳/۰۳۷*	۵۲/۱	۳۸	۴۶/۶	۳۴	مهاجرت ماشینهای کشاورزی
۳/۱۳۷۵*	۵۴/۸	۴۰	۴۲/۵	۳۱	اقلیم (آب و هوا)
۳/۰۷۶۲*	۴۳/۸	۳۲	۵۳/۴	۳۹	زمین و نوع خاک
۳/۳۲۱۱*	۳۸/۴	۲۸	۵۸/۹	۴۳	عوارض (پستی و بلندی) زمین
۳/۹۳۷۵*	۶۹/۹	۵۱	۵۱/۱	۱۱	استفاده از موتور پمپ آب
۴/۱۹۴۲*	۱۷/۸	۱۳	۷۹/۵	۵۸	اندازه اراضی زراعی و باغی

*: در سطح یک درصد معنی‌دار

مأخذ: داده‌های بررسی

۷) مشکلات شرکتها

هر تشکل تازه تأسیسی در شروع و ادامه فعالیت خود مواجه با مسائل و مشکلاتی می شود. این موارد درباره شرکت های خدمات مکانیزه کشاورزی با توجه به ماهیت کاری ایشان در بسیاری از موارد، مشکلات خاص این نوع شرکتها می باشد. باتوجه به مطالب پیش گفته، جدول (۷) نتایج حاصل از جمع بندی مشکلات شرکت های مذکور می باشد که در دو مقطع زمانی ابتدای تأسیس و شرایط حاضر (زمان اجرای این تحقیق) تقسیم بندی شده اند با توجه به نتایج این جدول معلوم می شود که پنج مشکل، بودجه، تأمین ماشین های کشاورزی، تنظیم و راه اندازی آنها، تهیه لوازم یدکی و کشاورزان عضو شرکت در دو مقطع زمانی یاد شده از اولین مسائل شرکت های تحت مطالعه بوده است در صدر این مشکلات مسائل مالی می باشد. به علت بالا بودن قیمت تراکتورها و ادوات دنباله بند که جهت ارائه خدمت مورد نیاز کشاورزان برای شرکتها لازم و ضروری هستند و ماهیت وجودی این نوع شرکتها وابستگی کامل به وجود آنها دارد، اغلب شرکتها یا نتوانسته اند مجموعه ماشین ها و ادوات مورد نیاز را تکمیل نمایند و یا اینکه از ماشینهای مورد نیاز به تعداد کمتری در اختیار دارند که همین عامل باعث شده است به علت توقعات کشاورزان عضو شرکتها برای دریافت خدمات کافی و به موقع این مسئله نیز مزید بر سایر مسائل و مشکلات شرکتها شود.

از نظر بودجه در ابتدای تأسیس ۸۳/۶ درصد شرکتها (۶۱ شرکت) و در شرایط حاضر ۷۵/۳ درصد شرکتها (۵۵ شرکت) در تنگنا هستند. از لحاظ تأمین ماشین های مورد نیاز، در ابتدای تأسیس و در حال حاضر به ترتیب ۸۳/۶ درصد شرکتها (۶۱ شرکت) و ۷۹/۵ درصد شرکتها (۵۸ شرکت) دارای مشکل هستند. تنظیم و راه اندازی ماشینهای کشاورزی در ابتدای تأسیس مشکل ۶۰/۳ درصد شرکتها (۴۴ شرکت) در حال حاضر مشکل ۳۰/۱ درصد شرکتها (۲۲ شرکت) است. در مورد تهیه لوازم یدکی، در ابتدای تأسیس، ۵۹ درصد شرکتها (۴۳ شرکت) مشکل داشته و در حال حاضر ۶۸/۵ درصد شرکتها (۵۰ شرکت) مشکل دارند. کشاورزان عضو، در زمان تأسیس برای ۵۴/۸ درصد شرکتها (۴۰ شرکت) و در زمان حال برای ۲۷/۴ درصد شرکتها (۲۰ شرکت) مسئله ساز هستند.

سایر مشکلاتی که شرکت های تحت مطالعه با آن دست به گریبانند به ترتیب به شرح زیر می باشد: در ابتدای تأسیس، تأمین سوخت، ۴۸ درصد شرکتها، قوانین و دستورالعملها، ۳۴/۲ درصد شرکتها، عدم همکاری ارگانهای ذیربط ۳۲/۹ درصد شرکتها، آب و هوا، ۱۹/۲ درصد شرکتها، افراد غیر عضو، ۱۱ درصد شرکتها و خدمات پس از فروش ماشینها، ۱۱ درصد شرکتها و در حال حاضر، عدم همکاری ارگانهای ذیربط، ۲۳/۲ درصد شرکتها، آب و هوا، ۱۷/۸ درصد شرکتها، خدمات پس از فروش ماشینها، ۶/۸ درصد شرکتها، تأمین سوخت، ۵/۵ درصد شرکتها و افراد غیر عضو ۴/۱ درصد شرکتها.

آنچه از نتایج جدول (۷) به طور کلی حاصل می شود این است که، مشکلات یاد شده به طور طبیعی در ابتدای تأسیس شرکتها حادث تر بوده است.

عدم تطابق مقدار فراوانیها با تعداد اصلی و مقادیر درصد، به علت پاسخ دادن هر سؤال به بیش از یک مورد بوده است.

جدول ۷- مشکلات شرکتهای

در شرایط حاضر		در ابتدای تأسیس		مشکلات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۷۵/۳	۵۵	۸۳/۶	۶۱	بودجه
۷۹/۵	۵۸	۸۳/۶	۶۱	تأمین ماشینهای کشاورزی
۲۷/۴	۲۰	۵۴/۸	۴۰	کشاورزان عضو
۴/۱	۳	۱۱	۸	افراد غیر عضو
۱۷/۸	۱۳	۱۹/۲	۱۴	آب و هوا
۵/۵	۴	۴۸	۳۵	تأمین سوخت
۶۸/۵	۵۰	۵۹	۴۳	تهیه لوازم یدکی
۳۰/۱	۲۲	۶۰/۳	۴۴	تنظیم و راه اندازی ماشینهای کشاورزی
۶/۸	۵	۱۱	۸	خدمات پس از فروش ماشینهای کشاورزی
۲۷/۴	۲۰	۳۴/۲	۲۵	قوانین و دستورالعملها
۲۳/۲	۱۷	۳۲/۹	۲۴	عدم همکاری ارگانهای ذیربط
۲/۷	۲	۲/۷	۲	نداشتن نقدینگی
۱/۴	۱	-	-	خشکسالی
۲/۷	۲	۱/۴	۱	نداشتن تراکتور سنگین
۲/۷	۲	۱/۴	۱	نداشتن ادوات خاص
-	-	۱/۴	۱	نبود راننده ماهر
-	-	۱/۴	۱	استهلاک ماشینها
-	-	۱/۴	۱	بی سوادی هیئت مدیره

مأخذ: داده های بررسی

تشکر و قدردانی

تصویب طرح و تأمین اعتبار این طرح با کمک و مساعدتهای معاونت محترم پژوهشی دانشکده کشاورزی و معاونت محترم پژوهشی دانشگاه فردوسی بوده است که بدینوسیله از ایشان تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

- ۱- آزادی، ح. و ع. کریمی. ۱۳۷۷. سازه های مؤثر بر موفقیت تشکلهای مکانیزاسیون استان فارس. مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی. دانشگاه صنعتی اصفهان ۳۸-۳۳: ۵(۳).
- ۲- بهبهانی بوشهر، ژ و ج. بهنام. ۱۳۴۵. شرکت های تعاونی کشاورزی در ایران پروژه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
http://www3.irandoc.ac.ir (on line)
- ۳- بی نام. ۱۳۷۰. مکانیزاسیون کشاورزی در جهان، مسائل و راه حلها، سازمان برنامه و بودجه. ۱۹۰ صفحه.
- ۴- بی نام. ۱۳۷۶. طرح توسعه مکانیزاسیون در استان خراسان، پیشنهاد تشکیل شرکتهای خدمات مکانیزه کشاورزی، اداره فنی و تکنولوژی سازمان جهاد کشاورزی خراسان. دفتر توسعه مکانیزاسیون. ۵۳ صفحه.
- ۵- بی نام. ۱۳۷۴. تحول کشاورزی در اروپای مرکزی و شرقی، جهت دادن به ساختار تعاونی در کشورهای منتخب اروپای شرقی. مترجم م. جلالی نایینی. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه ۲۰۳-۱۷۷: ۳(۱۲).
- ۶- درویشی نیاء، ع. و ح. صدیقی. ۱۳۷۹. ارزیابی میزان موفقیت شرکتهای تعاونی تولید روستایی در استان مازندران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس
http://www3.irandoc.ac.ir (on line)
- ۷- روحانی، س. ۱۳۷۹. محاسبه بهره‌وری عوامل تولید در شرکتهای تعاونی تولید روستایی استان همدان. مجله علوم کشاورزی ایران. دانشگاه تهران. ۲۶۸-۲۶۱: ۳۱(۲)
- ۸- سجادی، س و م. ر. بیاتی. ۱۳۷۸. ارزیابی عملکرد شرکتهای و مراکز خدمات مکانیزه کشاورزی در استان خراسان. پروژه دوره کارشناسی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۹- دی، ع و م. ر. بیاتی. ۱۳۷۹. بررسی مشکلات شرکتهای خدمات ماشینهای کشاورزی شهرستان مشهد. پروژه دوره کارشناسی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۱۰- صدراالشرافی، م. ۱۳۵۶. اثر ترکیب عوامل تولید در سازمان دادن و تجدید سازمان مؤسسات کشاورزی. مجله علوم کشاورزی ایران. دانشگاه تهران. ۴۸-۳۸: ۱(۳ و ۴)
- ۱۱- علیمراد، م. و م. ه. پورزا هدگیلانی. ۱۳۷۹. بررسی تشکلهای مکانیزاسیون در کردستان. وزارت جهاد کشاورزی، معاونت برنامه‌ریزی و بودجه. مؤسسه پژوهشهای برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی. ۳۳ صفحه.
- ۱۲- فوگلستروم، ک. ۱۳۷۵. پیش‌نیازهایی برای موفقیت تعاونیها، معیاری برای شرکتهای تعاونی واقعی. مترجم. ع. امینی. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه. ۱۴۰-۱۲۹: ۴(۱۶)
- ۱۳- مهاجرانی، ع. و م. ح. مهدویعالی، ۱۳۷۶. بررسی موانع رشد و توسعه تعاونیهای تید در استان خراسان. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی
http://www3.irandoc.ac.ir (on line)
- ۱۴- نجفی، ب. ۱۳۶۰. بررسی برخی اثرات تأسیس شرکتهای تعاونی تولید در شهرستان ممسنی. مجله علوم کشاورزی ایران. دانشگاه تهران. ۴۹-۴۱: ۱۳(۱)
- ۱۵- نفیسی فرد، ح. و ح. مطیعی لنگرودی. ۱۳۷۶. بررسی وضعیت و عملکرد تعاونیهای مشاع در شهرستان سبزوار. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد.